

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

A SZATMÁRI SZILVA ÚTBAN REJLŐ LEHETŐSÉGEK VIZSGÁLATA A HAZAI HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÉRSÉGEKBEN

NÉMEDINÉ KOLLÁR KITTI
KÁPOSZTA JÓZSEF
PÉLI LÁSZLÓ

Összefoglalás

Jelen tanulmány fókuszában a Szatmári Szilvaút mint komplex turisztikai termék áll. A hazai hátrányos helyzetű területek főbb térgazdasági összefüggéseinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a határmenti multi-periférikus területek jelentős gazdasági-társadalmi elmaradottsággal rendelkeznek. Véleményünk szerint a jelenlegi halmozottan hátrányos gazdasági helyzetükből komplex gazdaságfejlesztési programok megvalósításával törhetnek ki. A hátrányos helyzetű vidéki területeken a kitörés egyik lehetséges útja a helyi mezőgazdasági termékekre, az ezekből készülő ételekre, italokra és a hagyományokra alapozó turizmus. Mivel a vonzerők szétszórtaan helyezkednek el, a tematikus utak jó módszernek bizonyulnak az ilyen térségben. Témaválasztásunkat indokolja, hogy a hazai 33 komplex programmal segített hátrányos helyzetű kistérség egyike a Vásárosnaményi kistérség, melyben egy gazdaságélénkítő komplex turisztikai programsorozat áll rendelkezésre az odalátogatók számára. A turisztikai programcsomagok az egyik legnépszerűbb hungarikumot, a Szatmári Szilva pálinkát állítják középpontba. Számos szakirodalom rámutat arra a tényre, hogy a hazai hátrányos helyzetű területeken a turizmus fejlesztése többnyire komplex, több napos turisztikai programcsomagok keretében tud megvalósulni. Mindezek alapján a humán erőforrás színvonalának fejlesztése mellett, a hátrányos helyzetű térségek komplex gazdaságfejlesztési programjának kardinális részét képezhetik a Szatmári Szilvaúthoz hasonló tematikus útvonalak, melynek hatása a térség gazdasági kitörési lehetőségeit szolgálja.

Kulcsszavak: multi-periférikus területek tematikus turizmus, térségfejlesztés,

Examination of thematic route – Szatmári plum – in less developed micro-regions

Abstract

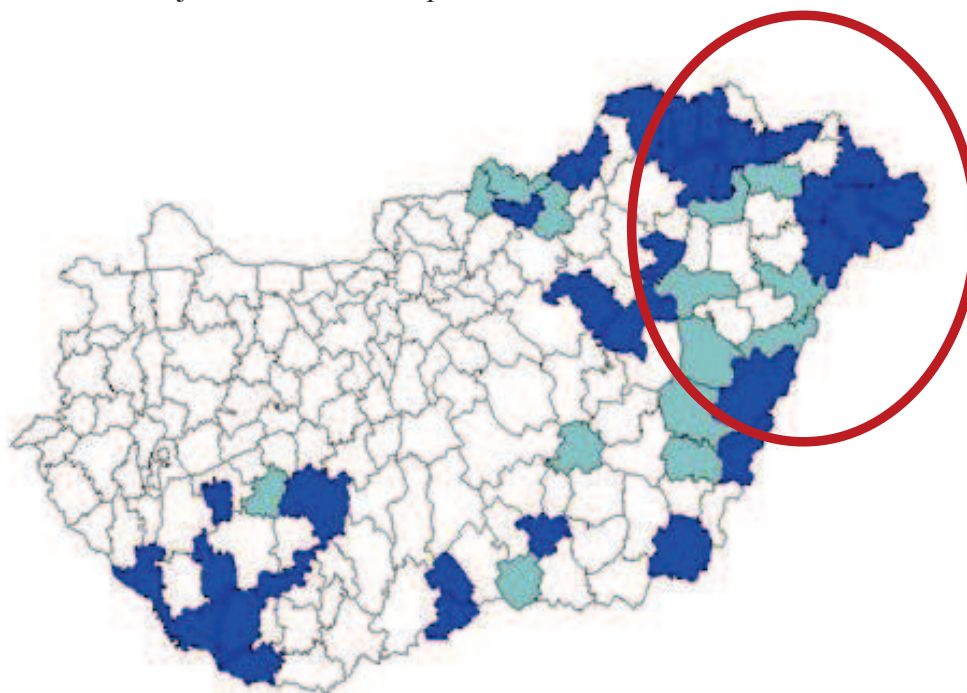
Analysis of the relationships between the main spatial coherences pointed out that the multi-peripheral areas have significant socio-economic backwardness in Hungary. In our opinion, complex economic development programs are needed for these areas to be able to develop their economy. The key factor, in development of the least developed rural areas, is the local agricultural products and special local foods, drinks and tourism focus on the folklore. The thematic route is a good method to build a relationships between touristic attractions. The reason of our topic selection is that Vásárosnamény micro-region is one of the 33 least-developed micro-region requiring complex development program, where complex touristic program is available for the visitors. The touristic complex program package focus on the main products in the Vásárosnamény micro-region, which is the Plum Brandy. Several literature points out that the tourism development in disadvantaged areas can usually be achieved within the

framework of complex, multi-day tourist packages. Based on all these the main factors of the success for the examined micro regions are the development of human resources and complex multi-day tourist packages like Plum Road in Vásárosnamény micro-region.

Kulcsszavak: multi-peripheral areas, thematic tourism, rural development

Bevezetés

Vizsgálatunk területi alapját a hazai hátrányos helyzetű térségek adják, melyek hátrányos társadalmi, illetve gazdasági mutatókkal egyaránt rendelkeznek. A hazai hátrányos helyzetű területek főbb térgazdasági összefüggéseinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a határ menti *multi-periférikus* területek jelentős gazdasági-társadalmi elmaradottsággal rendelkeznek (KOLLÁR, 2012). Véleményünk szerint ezen térségek a jelenlegi halmozottan hátrányos gazdasági helyzetükből *komplex gazdaságfejlesztési programok* megvalósításával törhetnek ki (NAGY-KÁPOSZTA, 2010). Témaválasztásunkat indokolja, hogy a hazai 2007/13-as kormányrendelet alapján a 33 komplex programmal segítendő hátrányos helyzetű kistérség egyike a Vásárosnaményi kistérség, melyben egy gazdaságélénkítő komplex turisztikai programsorozat áll rendelkezésre az odalátogatók számára. A lenti ábrán a hazai hátrányos helyzetű kistérségek, illetve a témánk középpontjában álló Szatmári Szilvaút területi elhelyezkedését mutatjuk be hazánk térképén.

1. ábra: A hazai leghátrányosabb helyzetű besorolású kistérségek

■ LHH kistérség (14)
■ Komplex programmal segítendő LHH kistérség (33)

Forrás: saját szerkesztés, 2013.

Az ellipszissel jelölt térségben a turisztikai programcsomagok az egyik legnépszerűbb hungarikumot, a *Szatmári Szilva pálinkát* állítják középpontba. Számos szakirodalom is rámutat arra a tényre, hogy a hazai hátrányos helyzetű területeken a turizmus fejlesztése többnyire komplex, több napos turisztikai programcsomagok keretében tud megvalósulni (G. FEKETE, 2006). A többnapos turisztikai programcsomagok összeállításának fő célkitűzése a vidéki térség meglévő turisztikai adottságaival összhangban és azokra építve a turisták és a helybéliek igényeihez kapcsolódva az alábbiak:

- innovatív, magas színvonalú, egyedi, önálló vonzerővel bíró turisztikai termékek kialakítása, illetve
- a térség egyedi értékein, alapvetően a természeti és épített örökségen alapuló nemzetközi vagy országos jelentőségű turisztikai vonzerők, termékek és tematikus hálózatok fenntartható fejlesztése.

A *hazai és nemzetközi jógyakorlatok* is alátámasztják azt a tényt, hogy ezen turisztikai programcsomagok terén a látogatószám növelése érdekében az alábbi prioritásokat kell megcélozni:

- önállóan is jelentős számú látogatót vonzó turisztikai attrakciók fejlesztése és az attrakciók minőségének javítása,
- a turizmus szezonálisának mérséklése, az egész évben, de legalább az év 300 napján elérhető, nyitva tartó turisztikai attrakciók fejlesztése, létrehozása,
- hosszútávon fenntartható, egyedi jellegű fejlesztések megvalósítása,
- a térség kiemelt turisztikai helyszínein, nemzetközi vonzerővel az attrakciófejlesztésekhez közvetlenül kapcsolódó üzleti szolgáltatások fejlesztése esetén az előállított bruttó hozzáadott érték növelése,
- turisztikai együttműködések erősítése, turisztikai programcsomagok kialakítása (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2008).

A Vásárosnaményi kistérségben létrehozott *Szatmári Szilvaút* egy tematikus 5 nappól 4 éjszakából álló turisztikai termék, melynek létrehozása a 2000-es évek elejére tehető. A Szilvaút eredetileg az alábbi településeket érintette: Vásárosnamény, Tákos, Csaroda, Beregdaróc, Beregsurány, Tarpa, Tivadar, Penyige, Túristvándi, Szatmárcseke, Tizsacsécse, Milota, Sonkád, Kölcse, Panyola és Lónya, melyet jelenleg a *Gasztronómiai Kalandozás a Nagyszilva úton* fantázianévvvel illetnek (www.szilvaut.hu). Az 5 nappól álló turisztikai programcsomag népszerűsödését követően közvetlen hatásként jelentkezett a gazdaság turisztikai mutatószámainak növekedése.

Anyag és módszer

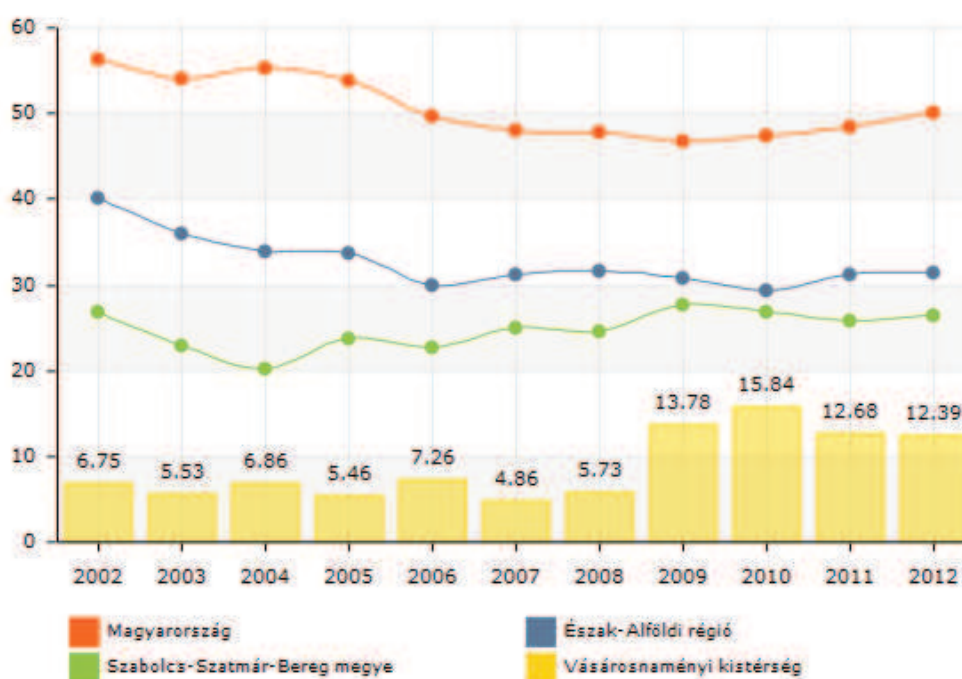
Vizsgálataink során a TeIR adatbázis interaktív elemző, illetve kistérségi elemző részének adatait használtuk. A vizsgálatokhoz a legfrissebb rendelkezésre álló adatok a 2012-es adatok voltak, mivel anyagunk 2014 májusában készült. A vizsgálati módszereinket tekintve elsődlegesen dokumentumelemzést folytattunk, mely során a hazai LHH térségek turisztikai potenciálját, jelenlegi helyzetét tártuk fel, különös tekintettel a Vásárosnaményi kistérség főbb turisztikai összefüggéseire. Ezt követően

vizsgálataink során diagramokat készítettünk a főbb tendenciák grafikus megjelenítéséhez, majd ezek alapján fogalmaztuk meg javaslatainkat. Jelen vizsgálat egy hosszú távú komplex kutatás kezdeti fázisa, melynek eredményeit a továbbiakban mutatjuk be részletesen.

Eredmények

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján látható és kimutatható, hogy a Vásárosnaményi kistérségben és a kistérség gravitációs zónájában az eltöltött vendégéjszakák száma (főként hazai vendégek) növekvő tendenciát mutat az elmúlt 10 évben, mely szorosan összefüggésbe hozható a Szatmári Szilvaút népszerűsítésével, illetve felerősödő marketingjével. A legfrissebb (2014) TeIR adatok alapján a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák arányának dinamikus vizsgálata alapján megállapítható, hogy növekvő tendenciát mutat 2010-ig, aztán enyhe csökkenést észlelhetünk. A mutató a *külföldi turizmus jelentőségét fejezi ki* a vendégforgalomban. A mutatót az alábbiak alapján képezzük: a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma és az összes kereskedelmi és magán szállásadásban regisztrált vendégéjszaka számának hányadosa (a magán szállásadásban és kereskedelmi szálláshelyeken) százalékos formában kifejezve.

Az országos, a regionális, illetve a megyei átlaghoz képest is elmaradás mutatkozik a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák arányában a Vásárosnaményi kistérségben. (2. ábra)

2. ábra. Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya (százalék)

Forrás: TeIR REMEK adatbázis, 2014.

A diagramról jól leolvasható, hogy a Vásárosnaményi kistérség 10 év elteltével megkétszerezte a térségbe látogató külföldi vendégek számát, amely véleményünk szerint szoros összefüggésbe hozható a Szatmári Szilvaút kompakt turisztikai programcsomag kialakításával. Látható, hogy a 2002-es 6,75 %-os arány 2012-re 12,39 %-ra nőtt. Ez a statisztikai számadat is alátámasztja azt a tényt, hogy növekszik a Vásárosnaményi kistérség települései iránt a turisztikai kereslet nem csak a hazai, hanem a külföldi vendégek körében is. Feltehetően ehhez a térség határ menti elhelyezkedése is hozzá járul. A turisztikai számadatok is mutatják, hogy egy több napos komplex turisztikai programcsomag kialakítását követően növekvő tendencia irányában mozdul a kereslet. Vizsgálataink statisztikai adatokat alapul vevő részét tovább folytatva, megvizsgáljuk az 1000 lakosra jutó összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek számát, amely azt fejezi ki, hogy a népesség számához képest milyen turisztikai fogadóképességgel rendelkezik egy térség. Előzetes hipotéziseink alapján azt feltételeztük, hogy a turisztikai szolgáltatás portfóliójának bővítése óta a szálláshelyek száma is növekedett a térségben a vizsgált időperiódusban.

3. ábra: 1000 lakosra jutó összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma

Forrás: TeIR REMEK adatbázis, 2014.

A 3. ábra is jól mutatja, hogy az 1000 lakosra jutó kereskedelmi szálláshelyek száma meghaladja a megyei, a regionális, illetve az országos átlagot is. A tendencia 2008-ig növekedést, utána csökkenő irányt mutat, amely a szállásférőhelyek csökkenésére mutat. Azonban a Vásárosnaményi kistérség adatai még mindig meghaladják az országos, a regionális és a megyei átlagot is. A térség aktív szereplői konstatálták azt a tényt, hogy további népszerűsítésére, forrásteremtésre van szükség a térségben kialakított turisztikai programcsomagok terén, amennyiben a turizmust szeretnék népszerűsíteni. Ezen

gazdasági szektor erősítésében látták és jelenleg is látják a munkahelyek számának növelését, illetve a gazdasági portfólió bővítését.

Mindezekből következően a 2000-es évek közepén megfogalmazódott a tematikus túraútvonal további fejlesztésének két irányvonala. Az egyik irányvonal a tematikus túraútvonal rövidebb verziójának a megteremtése volt, amelyet jelenleg a *Barangolás a Kisszilvaúton (avagy a Penyigei szilvától a Panyolai Elixírig)* fantázianévvel illetnek. A túraútvonal 3 napos 2 éjszakai turisztikai programcsomagot foglal magába az alábbi településeket érintve: Penyige, Túristvándi, Szatmárcseke, Tiszacsécse, Milota, Sonkád, Kölcse, Panyola, Vásárosnamény. A másik fejlesztési irányvonal a határ mentiségre alapozódott, mely alapján létrejött a *Szatmár-Szatmár Szilvaút*. A jelenleg elérhető három Szilvaút az alábbi térképen látható.

4. ábra: A Szatmári Szilva Utak (kis, nagy, határon átnyúló) térképi megjelenítése

Forrás: Google maps, saját szerkesztés, 2014.

A romániai Szatmár megyét és a magyarországi szatmár-beregi tájegységet egyaránt változatos turisztikai potenciál jellemezi, számos gyönyörű gyaloglásra, pihenésre alkalmas tájak, kulturális és történelmi értékeik különleges vonzerővel bírnak a határ menti térségbe érkező turisták számára. A román és magyar partnerek együttműködésnek köszönhetően a Szatmár-Szatmár Szilvaút tartalmas kikapcsolódást biztosít azon új és régi érdeklődők, vendégek, turisták számára, akik felkeresik ezt a határ menti térséget és személyesen is megismerkednek a szép és érdekes helyekkel, megismerik a tájegységek hagyományait és – a szilvához is kötődő – *tájtermékeit*, s mindezt egy határon átnyúló, szép és változatos tájakon vezető útvonalon haladva tehetik (www.szilvaut.hu).

A határon átnyúló Szilvaút az alábbi Európai Unió projekt keretében került megvalósításra, melyet 2011-ben nyert el a Szatmár-Beregi Pálinka Lovagrend, számos helyi aktív pályázati partnerrel történő konzorciummal. A projekt keretében 212 116 eurót nyertek, melynek részleteit az alábbi táblázat tartalmazza. Hazánk vidéki jellegű területein számos esetben problémát jelent a pályázati forrásokhoz szükséges *önerő* megteremtése. A szilva, mint összekötő kapocs a szatmári vidék turisztikai fejlesztésében című projekt esetében az önerő megteremtése nem okozott kardinális problémát, hiszen az eddigi aktív turisztikai tevékenységből származó jövedelem biztosította az anyagi háttérforrást, amely kiemelkedő mintaként (jó gyakorlatként) szolgál a hazai hátrányos helyzetű terek térgazdasági összefüggéseinek vizsgálatakor. A hazai hátrányos helyzetű kistérségekben számos helyen problémát okoz a pályázati források önerejének megteremtése. Ezen túl, mivel az európai uniós források utófinanszírozás keretében valósíthatók meg, így még ha *100 %-os támogatási intenzitásról* is van szó, számos esetben még akkor sem megoldott a pályázati beruházási érték előteremtése. Tehát ez is mutatja azt a tényt, hogy tulajdonképpen mintaprojektről beszélhetünk a Szatmári Szilvaút kialakítása esetén. Az alábbiakban egy összefoglaló táblázattal szeretnénk megjeleníteni a legfrissebb Szilvaúthoz kapcsolódó határon átnyúló projekt vissza nem térítendő, illetve projektpartneri hozzájárulását.

1. táblázat: „A szilva, mint összekötő kapocs a szatmári vidék turisztikai fejlesztésében” című határon átnyúló projekt (2011)

A projekt megvalósításában résztvevő partnerek	Vissza nem térítendő támogatás (Európai Unió forrás és nemzeti társfinanszírozás együtt)	Projektpartnerek egyéni hozzájárulása
Szatmár-Beregi Pálinka Lovagrend	103 852	5 466
Szatmár Megyei Agrár, Kereskedelmi és Iparkamara	56 642	1 156
Szatmár-Beregi Szilva Út Egyesület	42 750	2 250
Összesen	203 244 euró	8 872 euró

Forrás: www.szilvaut.hu alapján saját szerkesztés, 2014.

A projekt keretében az alábbi projektelemek kerültek megvalósításra:

Magyarország területét érintő projektelemek:

- „Szatmári szilva háza” kialakítása
- Románia: Szatmári szilva bemutatóhely kialakítása
- Szatmár-Szatmár Szilvaút tematikus turisztikai útvonal kijelölése az alábbi bontásban

Magyarország: Vásárosnamény,(13 km) Tákos,(3 km) Csaroda,(9 km) Beregdaróc, (6 km) Beregsurány,(7 km) Tarpa,(27 km) Vásárosnamény,(20 km) Tivadar,(14 km) Penyige,(10 km) Túristvándi,(6 km) Szatmárcseke,(14 km), Tiszacsécse,(44 km) Vásárosnamény(47 km) Milota,(9 km) Sonkád,(3 km) Kölcse,(33 km) Panyola,(10 km) Vásárosnamény,(37 km) Lónya, (66 km), Szatmárnémeti (32 km)

Románia területét érintő projektelemek: Aranyosmeggyes -Mediasul Aurit- (20 km) Vámfalu-Vama (3 km) Avasfelsőfalu-Negresti Oast (3 km) Vámfalu-Máriavölgy-Vama (9 km) Bikszád-Bixad (39 km) Túrt- Turc (10 km) Halmi-Halmeu (5 km) Túrterbes-Turulung (7 km) Sárközújlak-Livada (25 km) Szatmárnémeti-Satu Mare

- Szatmár-Beregi Pálinka udvar kialakítása
- közös marketingtevékenység az érintett településeken
- szakmai tanulmányutak szervezése, lebonyolítása
- közös turisztikai kiadványok és bemutatófilm készítése
- online turisztikai adatbank létrehozása, www.szilvaut.hu portál létrehozása

Összegzés

Összességében elmondható, hogy mindhárom szilvaút létrehozása a térség falusi turizmusának fellendítését szolgálja. Az új turisztikai termékek térségi összefogással valósulhatnak meg, amelyek szociokulturális pozitív hatása kimutatható az érintett településeken (PRISTYÁK, 2008). A vendégforgalom stabilizáláshoz nagymértékben hozzájárul a tájspecifikus élelmiszerek, *bioételek*, *gasztro - hungarikum* termékek előállítása, melyek a helyben hozzáadott érték előállításban jelentős szerepet töltenek be. Az elmúlt évek tendenciáit követve a Hungarikum Bizottság stratégiája is azt a célt szolgálja, hogy a hungarikumok kiemelt gazdasági szerepet töltsenek be a hazai fejlett, illetve fejletlen vagy hátrányos helyzetű területeken egyaránt, hiszen egy-egy ilyen térség gazdasági fellendüléséhez nagymértékben hozzá járulhat a térségben jelen lévő magas hozzáadott értékkel rendelkező hungarikum termék. Véleményünk szerint a komplex turisztikai termékek továbbá hozzá járulnak a helybéli jövedelmek kiegészítéséhez, melyet az is mutat, hogy az utóbbi 5 évben a turisztikai vállalkozások száma növekedett a térségben. Fontos eredményként kell megemlíteni a *Szilvaútak pozitív hatását* a térség munkahelyteremtésére. Konklúzióként megfogalmazható, hogy fontos a térségben a szezonális megnyújtása, akár az Erdélybe tartó átmenő forgalom egy vagy több napra történő „megállítással”. További pozitív hatásként jelentkezik a mezőgazdasági termékek, főként a szilva eszmei értékének a visszanyerése. Annak ellenére is, hogy a térségben a turizmus gazdasági súlya mindössze 23 %, a turisztikai fejlesztési lehetőségek adottak, viszont nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy alapja a helyi humán erőforrás színvonala. Véleményünk szerint, ha a térségben jelen van az a megfelelő színvonalú humán erőforrás potenciál, amely képes megteremteni mind a hazai, mind pedig a külföldi pályázati forrásokat, akkor a térség gazdasági, társadalmi mutatóinak pozitív irányú elmozdulása prognosztizálható. Mindezek alapján elmondható, hogy a humán erőforrás színvonalának fejlesztése mellett, a hátrányos helyzetű térségek komplex gazdaságfejlesztési programjának kardinális részét képezhetik a Szatmári Szilvaúthoz hasonló kompakt, több napos turisztikai termékek.

Hivatkozott források

1. G Fekete É. (2007): Hátrányos helyzetből előnyök? Földrajzi Közlemények, 2007. 1-2., 55-66. p.
2. Kollár K. (2012): A hazai hátrányos helyzetű kistérségek főbb térgazdasági összefüggései, SZIE-GTK Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, PhD disszertáció, Gödöllő, 2012.
3. Nagy H. – Káposzta J. (2010): Social and regional aspects of the structural and Cohesion Funds in the new EU member states between 2007-2013, In: Peter Bielik (szerk.), Economics, Social Policy and Citizenship in the European Union – Evidence of V4 Countries and Perspectives for Ukraine, Nitra: Slovak University of Agriculture, Faculty of European Studies and Regional Development, 2010. pp. 148-167.(ISBN:978-80-552-0448-2)
4. Pristyák E. (2008): Szatmár-Bereg turisztikai alapú területfejlesztése, PTE-TTK Földtudományok Doktori Iskola, PhD disszertáció, Nyíregyháza, 2008.
5. Tóth T. (2014): A hungarikumok hazai és nemzetközi ismertségének, megítélésének összehasonlító elemzése, tanulmány, 2013-851 119 p.
6. Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2008.
7. www.szilvaut.hu

Szerző(k)

1. **Némediné Dr. Kollár Kitti, PhD**
adjunktus
Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet
2103, Gödöllő Páter K. u. 1.
kollar.kitti@gtk.szie.hu
2. **Dr. Káposzta József, CSc**
dékán, intézeti igazgató, egyetemi docens
Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet
2103, Gödöllő Páter K. u. 1.
kaposzta.jozsef@gtk.szie.hu
3. **Dr. Péli László, PhD**
adjunktus
Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet
2103, Gödöllő Páter K. u. 1.
pe.li.laszlo@gtk.szie.hu

